

Aan de gemeenteraad en het College van B&W
van de Gemeente Helmond

Rekenkamercommissie

Helmond, 20 september 2018
Onderwerp: Advies

Zaaknummer:
Uw kenmerk:

Telefoon.: 0492-587036
Uw brief d.d.:

Inleiding

Evenals voorgaande jaren heeft de Rekenkamercommissie de jaarverantwoording onderzocht teneinde te komen tot adviezen aan de Raad en aan het College.

Gezien de administratieve problemen heeft uw Raad goedgekeurd dat de jaarverantwoording 2017 pas in de raadsvergadering van 9 oktober 2018 wordt behandeld.

De Rekenkamercommissie heeft in verband hiermede aan het College aangegeven dat zij uiterlijk, om tijdig haar advies uit te kunnen brengen rekening houdend met termijnen voor hoor en wederhoor, op 24 augustus 2018 diende te beschikken over de jaarverantwoording 2017 en het accountantsverslag.

De Rekenkamercommissie betreurt het dat ondanks het uitstel op 24 augustus pas een eerste concept van de jaarverantwoording werd aangeleverd die, zoals de accountant het omschrijft, van onvoldoende niveau was waardoor een groot aantal correcties doorgevoerd moesten worden alvorens te komen tot een definitieve jaarverantwoording.

Dit heeft voor alle partijen tot extra werk geleid.

Werkwijze

De Rekenkamercommissie had de beschikking over:

- De concept jaarverantwoording 2016 d.d. 24-08-2018, een tweede concept d.d. 12-09-2018 en definitieve jaarverantwoording d.d. 18-09-2018;
- De managementletter van de accountant d.d. 17 januari 2018 inzake de bevindingen van de accountant n.a.v. de interim controle.
- Het accountantsverslag bij de jaarverantwoording van Deloitte Accountants van 18 september 2018.

Bij de beoordeling van de jaarverantwoording heeft de Rekenkamercommissie, conform de voorgaande jaren, de volgende werkwijze gehanteerd.

De programma's zijn verdeeld over de leden van de Rekenkamercommissie met als doel over deze programma's schriftelijke vragen te formuleren.

De leden van de commissie hebben de concept jaarverantwoording op 24 augustus jl. in vertrouwelijkheid ontvangen.

Op 19 september 2018 is de jaarverantwoording behandeld in de vergadering van de Rekenkamercommissie. Bij deze behandeling waren dit jaar naast wethouder Van Bree, de vertegenwoordigers van de afdeling financiën ook de planeconoom van het grondbedrijf en de teamleider Sociaal Domein aanwezig. Daarnaast waren ook de accountants aanwezig.

De behandeling omvatte:

- Een ambtelijke toelichting, waarbij is ingegaan op de inhoud van de stukken;
- Een toelichting door de accountant over zijn controle aanpak en over de bevindingen bij de controle;
- De behandeling van de schriftelijk gegeven antwoorden, waarbij een nadere toelichting is gegeven en aanvullende mondelinge vragen zijn beantwoord;

De beoordeling van de jaarverantwoording, het verslag van de accountant en deze behandeling zijn uitgemond in onderstaande bevindingen, conclusies en adviezen van de Rekenkamercommissie aan de Gemeenteraad en het College.

Bevindingen

Beantwoording vragen Rekenkamercommissie

Op 3 september 2018 hebben de leden van de Rekenkamercommissie de schriftelijke vragen per programma ingediend. De antwoorden hierop zijn op 12 september jl. naar de commissie gezonden. De door de Rekenkamercommissie gestelde vragen zijn door het ambtelijk apparaat tijdig en in overwegende mate adequaat beantwoord. Overall gezien was de diepgang van de beantwoording echter wel weer minder dan voorgaande jaren.

Interne beheersing

Met onze brief van 1 februari 2018 aan uw raad hebben wij gereageerd op de managementletter n.a.v. de interim controle van de accountant. Wij hebben toen aangegeven dat het nog wel veel inspanning van de organisatie zal kosten om de komende maanden alle aanpassingen door te voeren. Daarnaast hebben wij aangegeven dat, omdat de accountant niet kon steunen op interne beheersingsmaatregelen, er zowel intern als door de accountant aanvullende werkzaamheden verricht zullen moeten worden.

In de praktijk is dat ook zo gebleken. Eerst op 24 augustus 2018 kon een eerste concept van de jaarverantwoording over 2017 overlegd worden. Deze bevatte echter nog veel onvolkomenheden. De accountant komt tot de conclusie dat de concept jaarverantwoording van onvoldoende niveau was en dat er een groot aantal correcties moest worden doorgevoerd.

Op 18 september 2018 hebben wij de definitieve jaarverantwoording 2018 ontvangen.

De Rekenkamercommissie heeft verzocht om een opgave te verkrijgen van de totale, zowel interne als externe, extra kosten om de herstelwerkzaamheden te verrichten ten einde te komen tot een definitieve jaarrekening. Dit betreft de extra uren van de accountant (ca. € 300.000), 2 extra ingehuurd fte's en de uren van een hiervoor volledig vrijgemaakte medewerker. De totale extra kosten van deze drie partijen worden geraamd op ruim € 600.000!

In onze hiervoor aangehaalde brief hebben wij ook aangegeven dat er hard gewerkt zal moeten worden aan het verbeteren van de bedrijfscultuur. De accountant vraagt in het accountantsverslag ook aandacht voor het belang van de verdere ontwikkeling van hard- en soft controls.

Hoewel de balans nu is opgeschoond is er, zoals de accountant stelt, nog geen sprake van duurzame verbetering van de interne beheersing en van borging van verbeteringen in 2018. Zij geven ook aan dat, om een verdere doorontwikkeling van de organisatie te bewerkstelligen, een investering in capaciteit en kwaliteit op sommige plekken in de ambtelijke organisatie benodigd is. De Rekenkamercommissie benadrukt het belang hiervan.

De Rekenkamercommissie spreekt zijn waardering uit aan het adres van de ambtelijke organisatie voor het vele extra werk dat zij hebben moeten verzetten.

Memoriaal boekingen

De accountant heeft geconstateerd dat er veel onnodige boekingen gemaakt worden via het memoriaal als gevolg van het initieel niet juist verwerken van transacties. Alles in één keer goed voorkomt fouten en bespaart veel tijd.

De accountant heeft het college geadviseerd om de correcties te analyseren (oorzaak-analyse) en op basis hiervan verbeteringen door te voeren in de primaire registratie van transacties.

De Rekenkamercommissie neemt deze aanbeveling volledig over en benadrukt het belang van deze oorzaakanalyse en de aanpassing van de werkwijze.

Tussenrekeningen

De accountant heeft geconstateerd dat bij het uitzoeken van de tussenrekeningen er een bedrag van € 930.000 moest worden afgeboekt. Het was niet mogelijk om de initiële boekingsgang te achterhalen. De accountant heeft derhalve niet kunnen vaststellen of de ontvangen gelden rechtmatig zijn verwerkt.

De Rekenkamercommissie adviseert het College om te bewerkstelligen dat maandelijks de tussenrekeningen worden geanalyseerd en opgeschoond en om sowieso het gebruik van tussenrekeningen, ondanks de beperkingen van het huidige geautomatiseerde systeem, zoveel mogelijk te beperken.

Fraude -en cyberrisicoanalyse

Reeds in het verleden hebben zowel de accountant als de Rekenkamercommissie geadviseerd om een frauderisico analyse uit te voeren. Toegezegd is dat deze nu in dit najaar uitgevoerd gaat worden. Evenals de accountant benadrukt de Rekenkamercommissie, mede gezien het recente fraudegeval, het belang hiervan. De accountant adviseert om jaarlijks de frauderisicoanalyse met het dan in functie zijnde auditcomité te bespreken.

Zowel de gemeente als de accountant hebben een cyberrisicoanalyse uitgevoerd. Beide kwamen tot dezelfde conclusie, te weten: de juistheid van autorisaties binnen de financiële applicaties is niet geborgd. Het hoeft geen betoog dat dit zo spoedig mogelijk gerealiseerd moet worden. De Rekenkamercommissie benadrukt het belang hiervan.

Inleenkrachten

Ook dit jaar is er weer een enorm bedrag, € 12.600.000, voor inleenkrachten uitgegeven. In 2016 was dit € 13.700.000 en in 2015 € 11.500.000. Dat er een flexibele schil moet zijn begrijpt de Rekenkamercommissie. Ook dat er bijzondere omstandigheden zijn zoals bij het Sociaal Domein waardoor er extra mensen moeten worden ingehuurd. Maar desalniettemin is op een loonsom van € 39.649.000 is een bedrag van € 12.600.000 aan inleenkrachten (31,7%) erg veel. Deze grote hoeveelheid inleenkrachten ten opzichte van de totale personeelsbezetting vergt veel van de flexibiliteit van de organisatie en brengt ook het risico met zich mee dat veel kennis bij het vertrek van de inleenkrachten verloren gaat. De Rekenkamercommissie realiseert zich terdege dat de huidige omstandigheden op de arbeidsmarkt een belemmerende factor zijn, maar dringt er toch op aan het aantal inleenkrachten beduidend terug te brengen. Tevens vragen wij nogmaals aandacht voor het borgen van de kennis in de organisatie. Daarnaast adviseert de Rekenkamercommissie om een adequaat informatiesysteem op te zetten inzake de inleenkrachten want de organisatie kon een aantal vragen inzake de inleenkrachten onvoldoende beantwoorden.

Leesbaarheid jaarverantwoording

De Rekenkamercommissie pleit er al een aantal jaren voor om de jaarverantwoording zo beperkt mogelijk te houden en toch leesbaar. Uiteraard moet voldaan worden aan wettelijke vereisten, maar de Rekenkamercommissie is er van overtuigd dat de omvang en leesbaarheid sterk verbeterd kunnen worden.

Vorig jaar hebben wij geadviseerd om een interne werkgroep reeds in het najaar met de tekst van de jaarverantwoording te laten beginnen. Het College vond dat het niet zoveel zin had om deze werkgroep te formeren omdat in de praktijk dan al werd gestart met de jaarverantwoording maar dat de vertraging zit in externe factoren.

Toch adviseert de Rekenkamercommissie weer om in het najaar met een werkgroep te starten. Hun taak zou alleen moeten bestaan uit het opnieuw samenstellen van de jaarverantwoording en het afstemmen van teksten onderling om te voorkomen dat zaken dubbel en/of onduidelijk worden toegelicht. Dit werk staat los van de definitieve cijfers en bespaart in het voorjaar veel tijd.

Daarnaast had de Rekenkamercommissie vorig jaar geadviseerd om in de jaarverantwoording meer aandacht te besteden aan de gerealiseerde doelstellingen, de mate waarin de in de begroting opgenomen doelstellingen zijn gerealiseerd en om de effecten van het beleid inzichtelijk te maken. Het College heeft vorig jaar aangegeven dit advies ter harte te nemen en meer aandacht te besteden aan de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd. De Rekenkamercommissie constateert dat hier nog geen invulling aan is gegeven.

Ook de accountant maakt hierover een opmerking in het accountantsverslag en adviseert om een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen.

Jaarverantwoording 2018

De Rekenkamercommissie adviseert het College om te bewerkstelligen dat de jaarverantwoording volgend jaar weer op tijd wordt opgeleverd. Bij een goede en tijdige interne planning en een tijdige afstemming met de accountant moet dit, los van de specifieke problematiek van het Sociaal Domein, kunnen. De jaarverantwoording moet immers eerder behandeld kunnen worden door de raad dan de voorjaarsnota. Door de organisatie is aangegeven dat zij verwacht dat de jaarverantwoording 2018 tijdig, voor 15 juli 2019, bij de Provincie ingediend kan worden. Dit zal naar de mening van de Rekenkamercommissie nog wel extra inspanning vergen van de organisatie.

Controleverklaring

De Rekenkamercommissie heeft kennis genomen van het feit dat de accountant voornemens is een goedkeurende verklaring, zowel wat betreft de getrouwheid als de rechtmatigheid, te verstrekken. Op deze plaats past een compliment voor eenieder die zich ingespannen heeft om uiteindelijk tot dit resultaat te komen.

Advies aan het College

- De Rekenkamercommissie dringt er op aan om het aantal inleenkrachten te verminderen, te borgen dat er geen kennis verloren gaat bij vertrek van de inleenkrachten en zorg te dragen voor een adequaat informatiesysteem inzake de inleenkrachten;
- Investeer in (permanente) capaciteit en kwaliteit op bepaalde posities binnen de ambtelijke organisatie;
- Geef prioriteit aan het verbeteren van de bedrijfscultuur;
- Besteedt in de jaarrekening meer aandacht aan de gerealiseerde doelstellingen, de mate waarin de in de begroting opgenomen doelstellingen zijn gerealiseerd en aan het inzichtelijk maken van de effecten van het beleid;
- Voer een oorzaakanalyse uit op de vele memoriaal boekingen en bewerkstellig dat de werkwijze zodanig wordt aangepast dat de hoeveelheid correctieboekingen drastisch vermindert wordt;
- Bewerkstellig dat het gebruik van tussenrekeningen zoveel als mogelijk beperkt wordt en dat maandelijks de tussenrekeningen worden geanalyseerd en afgewikkeld;
- Maak werk van het verbeteren van de leesbaarheid van de jaarverantwoording en stel daartoe een werkgroep in die dit reeds in het najaar van 2018 gaat uitwerken;
- Stel jaarlijks een frauderisicoanalyse op en bespreek deze met het auditcomité;
- Bewerkstellig dat op korte termijn de autorisaties binnen de financiële applicaties geborgd zijn;

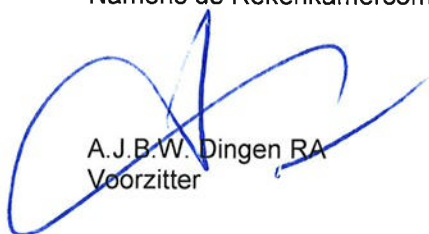
- Bewerkstellig dat de Jaarverantwoording over 2018 tijdig behandeld kan worden door het auditcomité en de raad.

Advies aan gemeenteraad

- De Rekenkamercommissie adviseert de leden van de gemeenteraad goed kennis te nemen van de jaarverantwoording en het accountantsverslag;
- Voor een beter begrip van de Jaarverantwoording 2017 is het goed om kennis te nemen van de vragen van de leden van de Rekenkamercommissie hierover en de antwoorden hierop.

Alles overziende adviseert de Rekenkamercommissie de jaarverantwoording 2017 vast te stellen.

Namens de Rekenkamercommissie,

A.J.B.W. Dingen RA
Voorzitter

Overige leden Rekenkamercommissie:
Mevrouw Mr. L.H.J. Branten – van Hoof, vice voorzitter
Mevrouw J.M.G. Spierings – van Deursen, lid
De heer. P.T.J. Vervoort, lid
De heer S.J.P.H.A. van de Brug, lid
De heer M.C. Selten, lid